

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยเป็นประเทศที่กำลังพัฒนา ปัจจัยสำคัญประการหนึ่งในการพัฒนาประเทศ คือ "การศึกษา" เพราะการศึกษาเป็นกระบวนการที่สำคัญอย่างยิ่งที่จะช่วยพัฒนากำลังคนให้เหมาะสมกับความต้องการของประเทศ ทั้งในด้านเศรษฐกิจและสังคม ดังพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ตอนหนึ่งว่า "...งานด้านการศึกษาเป็นงานที่สำคัญที่สุดอย่างหนึ่งของชาติ เพราะความเจริญหรือความเสื่อมของชาตินั้นขึ้นอยู่กับการศึกษาของพลเมืองเป็นส่วนใหญ่..." (อ้างถึงใน อำนวย เอกภิน, 2535) ซึ่งเห็นได้เห็นว่าการศึกษาเป็นเครื่องมือที่จะช่วยพัฒนาคุณภาพของคนในชาติให้สูงขึ้นทั้งในแง่สติปัญญา ความรู้ความสามารถ ตลอดจนลักษณะนิสัยต่าง ๆ อันจะเอื้ออำนวยให้การใช้ความรู้และสติปัญญาที่มีอยู่ในเชิงสร้างสรรค์ เพื่อให้เกิดความเจริญและมั่นคงของชาติสืบต่อไป (พนัส หันนาดินทร์, 2519)

ในปัจจุบันสภาพเศรษฐกิจสังคมในประเทศไทยได้พัฒนาและเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ความเจริญก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีได้เข้ามามีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตของประชาชนในประเทศอย่างต่อเนื่องประกอบกับอิทธิพลทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของต่างชาติได้หลั่งไหลเข้ามารวมทั้งแนวโน้มของสังคมไทยกำลังพัฒนาไปสู่ความเป็นอุตสาหกรรมและบริการมากขึ้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้ได้ส่งผลกระทบต่อตารางชีวิตความเป็นอยู่ และคุณธรรมของคนในชาติอย่างมาก สภาพการณ์ดังกล่าวก่อให้เกิดแรงผลักดัน และความพยายามเร่งดำเนินการปรับความรู้สึกรู้จักคิด ค่านิยม และสภาพความเป็นอยู่ ตลอดจนความรู้ความสามารถของคนในชาติให้สูงขึ้น ด้วยการขยายการศึกษาขั้นพื้นฐานให้สูงขึ้นกว่าเดิม เพื่อเป็นพื้นฐานในการพัฒนาชีวิตครอบครัวและประเทศชาติได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของคนในชาติ ยังเป็นตัวบ่งชี้ถึงระดับการพัฒนาประเทศอีกด้วย (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2534)

ดังนั้นการขยายการศึกษาขั้นพื้นฐานของประชาชนให้สูงขึ้น จึงมีความสำคัญและจำเป็น ต่อการพัฒนาการศึกษา เศรษฐกิจและสังคม ดังได้ระบุไว้ในนโยบายของแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2530 - 2534) ว่า

"เร่งจัดการศึกษาให้เหมาะสมกับความต้องการทางการศึกษาในด้านการพัฒนาบุคคล และ ให้สัมพันธ์กับการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และพัฒนาประเทศ"

นอกจากนี้ในแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535 - 2539) ยังให้ความสำคัญต่อการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังได้ระบุไว้ในนโยบายการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนี้

"เร่งปรับปรุงการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เพื่อให้เป็นการศึกษาขั้นพื้นฐานและขยายการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เพื่อให้ผู้จบประถมศึกษาได้เข้าเรียนมากขึ้น"

จากความจำเป็นที่ต้องการขยายการศึกษาขั้นพื้นฐานดังกล่าว รัฐบาลได้ตระหนักถึงความสำคัญและความจำเป็นที่ต้องขยายการศึกษาเป็นอย่างยิ่ง โดยในชั้นแรกจากมติของคณะรัฐมนตรีเมื่อคราวประชุมในวันที่ 1 กันยายน 2530 สรุปได้ว่า รัฐบาลจะขยายการศึกษาขั้นพื้นฐานจนถึงระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยวิธีการไม่บังคับ ซึ่งในเรื่องนี้กระทรวงศึกษาธิการ โดยกรมสามัญศึกษา ได้ดำเนินโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาให้กับนักเรียนเขตชนบทยากจน 38 จังหวัด และได้ขยายเพิ่มจนครบทุกจังหวัด ในปีการศึกษา 2534 มีโรงเรียนที่ดำเนินการขยายโอกาสทางการศึกษาทั้งสิ้น จำนวน 235 โรง (กรมสามัญศึกษา กองแผนงาน, 2530) ต่อมาวันที่ 27 ตุลาคม 2532 กระทรวงศึกษาธิการได้รับมติจากรัฐบาลเปิดขยายการศึกษาภาคบังคับออกไปอีก 3 ปี โดยให้ประกาศในท้องที่ที่มีความพร้อมเปิดขยายโอกาสทางการศึกษา ทั้งนี้ให้มีการแก้ไขแผนการศึกษาแห่งชาติ และพระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้องในรชยชที่ดำเนินการแก้ไขนั้น ให้สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ดำเนินการนำร่องฯ โดยยังไม่บังคับต่อไปอีก 3 ปี ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ จำนวน 216 โรง โดยไม่เก็บค่าเล่าเรียน และให้หน่วยงานดังกล่าวสามารถใช้งบประมาณที่ได้รับตามปกติได้ และวันที่ 4 กันยายน 2533 อนุมัติให้กรมการปกครองกระทรวงมหาดไทย ดำเนินโครงการขยายการศึกษาออกไปอีก 3 ปี ในโรงเรียนสังกัดเทศบาลและเมืองพัทยา และต่อมาวันที่ 14 พฤษภาคม 2534 ให้สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ขยายขอบเขตการดำเนินงานของ

โครงการออกไป โดยให้เปิดดำเนินการปีละประมาณ ,1000 ห้องเรียน ตั้งแต่ปีการศึกษา 2534 จนครบ 4,200 ห้องเรียน ในปีการศึกษา 2537 (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2534)

จากมติที่ประชุมคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 4 กันยายน 2533 ดังกล่าวนี้ เทศบาลและเมืองพัทยา ได้รับนโยบายจากสำนักบริหารการศึกษาดังกล่าว กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ให้ดำเนินการขยายการศึกษา จากชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ขึ้นอีก 3 ปี ในโรงเรียนเทศบาลและเมืองพัทยา เพื่อเป็นการตอบสนองนโยบายของรัฐบาล และกระทรวงศึกษาธิการ โดยเริ่มดำเนินการตั้งแต่ปี 2534 เป็นต้นไปโดยไม่มีบังคับ มีเทศบาล จำนวน 12 แห่ง ดำเนินโครงการนำร่อง กระทรวงมหาดไทย ได้ดำเนินการบรรจุโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาไว้ในแผนพัฒนาการศึกษาเทศบาล ระยะเวลา 5 ปี (พ.ศ. 2535 - 2539) โดยกำหนดเป้าหมายในการขยายโอกาสทางการศึกษาในโรงเรียนเทศบาลให้ครบทุกเทศบาล ภายในระยะเวลา 5 ปี (พ.ศ. 2535 - 2539)

ในปีการศึกษา 2539 จะดำเนินการขยายการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นให้ครบทุกเทศบาล โดยพิจารณาจากเทศบาลที่มีความพร้อม และมีศักยภาพที่สามารถจะดำเนินการขยายโอกาสทางการศึกษาในท้องถิ่นของตนเอง

เทศบาลเป็นหน่วยการปกครองท้องถิ่น ได้รับมอบอำนาจให้ดำเนินการจัดการศึกษา ทั้งระดับก่อนประถมศึกษา ระดับประถมศึกษา และการศึกษาขยายโอกาสทางการศึกษา ทั้งนี้โดยอาศัยนโยบายของรัฐบาล

แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535 - 2539)

แผนพัฒนาการศึกษาเทศบาล ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2535 - 2539)

พระราชบัญญัติประถมศึกษา พ.ศ. 2523

พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496

พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการเมืองพัทยา พ.ศ. 2521

การจัดการศึกษาของเทศบาล เป็นการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ หรือประชาชนในเขตเทศบาลให้เป็นคนที่มีคุณภาพเพื่อเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาท้องถิ่นและประเทศชาติต่อไป ซึ่งตามพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 มาตรา 50 ได้ระบุหน้าที่ทางการศึกษาของเทศบาลไว้ว่า "ให้ราษฎรได้รับการศึกษาอบรม" โดยเทศบาลจัดการศึกษาครอบคลุม

ทั้งในระบบโรงเรียนและนอกระบบโรงเรียน (สำนักบริหารการศึกษาดำเนิน, 2534)
 การจัดการศึกษาในระบบโรงเรียนได้จัดในระดับก่อนประถมศึกษา ประถมศึกษา และมัธยมศึกษา
 โดยมีเทศบาลทั้งหมด 142 แห่ง เมืองพัทยา 1 แห่ง มีโรงเรียนรวมทั้งสิ้น 480 โรง
 เทศบาลที่ได้ดำเนินการขยายการศึกษา ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน เทศบาล 99 แห่ง
 โรงเรียน 125 โรง จำนวนห้องเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น 349 ห้อง นักเรียนมัธยม
 13,243 คน (สถิติการศึกษาเทศบาล และเมืองพัทยา, 2537)

จากการสนับสนุนของรัฐบาล ทำให้อัตราการเข้าศึกษาต่อของผู้จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
 ที่เข้าศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 59.2 ในปี 2534 (สำนักงาน
 คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2535) สำหรับในโรงเรียนขยายโอกาสเทศบาลและเมืองพัทยา
 นั้น จากการวิจัยของ วลัยภา โสฬ์สุวรรณ (2537) พบว่า มีผู้ปกครองจำนวนมากส่งบุตรหลาน
 เข้าศึกษาต่อ โดยจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียนเทศบาลและเมืองพัทยาที่ดำเนินการเปิด
 โครงการขยายโอกาสทางการศึกษา ในเขตการศึกษา 1 พบว่า ผู้ปกครองนำบุตรหลานมาสมัคร
 เรียนมากกว่าที่ประมาณการไว้ ทำให้ต้องเปิดห้องเรียนเพิ่มขึ้น หรือต้องจัดให้มีการสอบคัดเลือก
 และบางกรณีต้องส่งเด็กให้ไปเรียนในโครงการขยายโอกาสของโรงเรียนในสังกัดอื่นที่เปิดดำเนินการ
 การในบริเวณใกล้เคียง โดยมีเหตุผลที่ผู้ปกครองนำบุตรหลานมาเข้ารับการศึกษาคือโรงเรียน
 โครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดเทศบาล คือ โรงเรียนอยู่ใกล้บ้าน
 การคมนาคมสะดวก ระยะเวลาเดินทางไม่นาน และประหยัดค่าใช้จ่าย

ในการจัดการศึกษานั้น ถือว่า การจัดการเรียนการสอนเป็นเรื่องสำคัญ เพราะ
 เป็นวัตถุประสงค์อันดับแรกของการเรียน ซึ่งมีผลต่อการพัฒนาเด็กโดยตรง ถ้ามีการจัดการเรียน
 การสอนที่ดี จะช่วยให้เด็กเกิดการเรียนรู้และสามารถพัฒนาให้มีคุณภาพได้ (กรมวิชาการ,
 2531) คุณภาพการจัดการเรียนการสอนเป็นเป้าหมายสำคัญของการจัดการศึกษา หน่วยงานที่
 รับผิดชอบในการจัดการศึกษา จึงได้พยายามทุกวิถีทางที่จะพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนให้
 สูงขึ้น อย่างไรก็ตามจากการศึกษางานวิจัยหลาย ๆ เรื่อง ที่ดำเนินการในระยะเวลาไม่กี่ปี
 ที่ผ่านมา พบว่าคุณภาพการจัดการเรียนการสอนทั้งในระดับชั้นประถมศึกษาและมัธยมศึกษา
 ยังไม่อยู่ในขั้นที่น่าพอใจ ดังเช่น การวิจัยของ ชนิดา รักภลเมือง และคณะ (2527)
 สุนทร อมรวิวัฒน์ และคณะ (2527) ประชสาร มาลากุล ณ อยุธยา และคณะ (2530) และ
 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2531) ซึ่งเอกสารและงานวิจัยเหล่านี้ล้วนแต่ชี้ให้เห็น

เห็นว่าคุณภาพการจัดการเรียนการสอนในระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษา ยังมีปัญหาทางด้านคุณภาพอยู่มาก (สังต์ อุทรานันท์, 2532)

การพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนให้สูงขึ้นเป็นการหน้าที่ของบุคคล 2 กลุ่ม กลุ่มแรก คือ ครูผู้สอน ซึ่งถือว่าเป็นบุคคลที่มีความรับผิดชอบโดยตรง ทั้งนี้เพราะคุณภาพการสอนนั้นคือ ผลที่ได้จากการปฏิบัติงานของครู ดังนั้นคุณภาพการจัดการเรียนการสอนจะดีหรือไม่ดีอย่างไร ครูจะต้องมีความรับผิดชอบโดยตรง สำหรับบุคคลอีกกลุ่มหนึ่งคือ ผู้บริหารนั้นจะอยู่ในฐานะของผู้ควบคุมดูแลและให้การสนับสนุนต่อการปฏิบัติงานของครูจึงถือว่าเป็นบุคคลที่มีส่วนรับผิดชอบต่อผลที่จะเกิดขึ้น โดยเหตุนี้การพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนจึงเป็นการหน้าที่ของครูและผู้บริหารการศึกษา ซึ่งครูและผู้บริหารการศึกษาจะต้องช่วยกันแสวงหาแนวทางในการพัฒนาและยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนการสอนให้สูงขึ้น (สังต์ อุทรานันท์, 2532) การเรียนการสอนจะมีประสิทธิภาพเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ระหว่างการจัดองค์ประกอบต่าง ๆ ของการเรียนรู้และการสอน การตรวจสอบประสิทธิภาพของการเรียนการสอนทำได้โดยการประเมินผลและเมื่อผลที่ออกมามีความบกพร่องก็ต้องปรับปรุงใหม่ ดังนั้นในการส่งเสริมให้ได้แก่ เจริญเติบโตและมีความงอกงามทางกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา การส่งเสริมที่ดีที่สุด ได้แก่ การให้การศึกษาที่เหมาะสมกับพัฒนาการทั้ง 4 ด้าน โดยจัดกิจกรรมที่สามารถสร้างความงอกงามได้มากที่สุด ซึ่งครูเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการจัดการเรียนการสอน (สุทิน บุญชูวงศ์, 2532) แต่เนื่องจากการจัดการเรียนการสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นตามโครงการขยายโอกาสทางการศึกษานั้น จัดโดยใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) เนื้อหาของหลักสูตรจึงเป็นของใหม่สำหรับครูผู้สอนในโรงเรียนประถมศึกษาโดยเฉพาะครูที่สอนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ซึ่งเป็นผู้ใช้หลักสูตรนี้อาจจะมีความเข้าใจหลักสูตรนี้ยังไม่ดีพอและจากการที่ครูระดับประถมศึกษาต้องไปใช้หลักสูตร เปลี่ยนระดับขึ้นจากที่เคยสอนในหลักสูตรประถมศึกษามาเป็นหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น อาจทำให้ครูรุ่นเก่าที่ได้รับการบรรจุอยู่แล้ว รวมทั้งครูรุ่นใหม่ที่ไม่ได้สนใจศึกษาหลักสูตรอย่างแท้จริงไม่สามารถดำเนินงานให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตรที่เรีสอนได้ แม้จะมีการอบรมเกี่ยวกับหลักสูตรบ้างแล้วก็ตาม ก็ยังมีปัญหาความไม่เข้าใจหลักสูตรเกิดขึ้นได้เสมอ (กรรณิการ์ ทองสัมฤทธิ์, 2530) และจากการที่กองแผนงานสำนักงานกระทรวงศึกษาธิการ (2534) ได้ศึกษาสภาพของโรงเรียนโครงการขยายโอกาสทาง

การศึกษาโดยแนวการสัมภาษณ์พบว่า ครูที่สอนอยู่ในโครงการนี้จะสอนทั้งชั้นประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนต้นด้วย เนื่องจากมีครูไม่เพียงพอครูจึงมีการสอนที่ค่อนข้างมาก ทำให้การเตรียมการสอนไม่ได้เต็มที่

นอกจากนี้ครูส่วนใหญ่ยังไม่ชัดเจนในเรื่องหลักการและกระบวนการหลักสูตรทั้งหมด ส่วนใหญ่จะทำตามที่ได้ผู้บริหารให้ทำ (เบญจกุล ศิริพรหม, 2533) ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการรับสมัครสอบบรรจุแต่งตั้งบุคคลเข้ารับราชการไม่มีการระบุวิชาเอกให้ตรงกับความต้องการของแต่ละโรงเรียน เนื่องจากมิได้เตรียมการมาก่อนว่าจะให้ครูที่บรรจุเข้ามาในโรงเรียนประถมศึกษาได้สอนในหลักสูตรมัธยมศึกษาด้วย จึงทำให้ได้ครูสอนไม่ตรงตามวุฒิ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2534) ซึ่งอาจจะเป็นสาเหตุให้ครูผู้สอนตามโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาดูแลความมั่นใจในเรื่องที่สอน เบญจกุล ศิริพรหม (2533) พบว่า การปฏิบัติกิจการในโรงเรียนประถมศึกษายังไม่ถึงห้องวิชาการต่าง ๆ ไม่มีสื่อการเรียนการสอนสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาทำให้ครูไม่มั่นใจในการสอน และตามที่กรมวิชาการได้ดำเนินการโครงการวิจัยเรื่องการศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณภาพนักเรียนในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษานั้น (กรมวิชาการ, 2537) ได้สรุปผลการประเมินคุณภาพนักเรียนในโครงการขยายโอกาส ดังนี้ การดำเนินการที่กรมวิชาการร่วมกับสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (ส.ป.ช.) กรมสามัญศึกษา (สศ.) และเทศบาล จำนวน 76 จังหวัด ยกเว้นกรุงเทพมหานคร ร่วมกันประเมินผลการเรียนของนักเรียนขยายโอกาสที่กำลังจะจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในปีการศึกษา 2536 จำนวน 1,694 โรงเรียน 65,839 คน โดยใช้แบบทดสอบมาตรฐานของกรมวิชาการประเมินคุณภาพ นักเรียนตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร 2 ด้าน คือ ด้านความรู้และความคิด และความสามารถของนักเรียน 7 ด้าน ได้แก่ ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์การคิดและแก้ปัญหา การพัฒนาอาชีพ การพัฒนาสังคม และการพัฒนาสุขภาพ

สรุปผลการประเมินคุณภาพนักเรียนในโครงการขยายโอกาสในระดับประเทศ

ทั้ง 3 สังกัด พบว่า นักเรียนในโครงการขยายโอกาสมีความรู้ ความคิด และความสามารถ ทั้ง 7 ด้าน อยู่ในระดับพอใช้ ซึ่งเรียงลำดับผลการประเมินจากสูงสุดไปต่ำสุด ได้ดังนี้

1. การคิดและแก้ปัญหา
2. การพัฒนาสังคม
3. ภาษาไทย
4. การพัฒนาสุขภาพ
5. การพัฒนาอาชีพ
6. วิทยาศาสตร์
7. คณิตศาสตร์ สำหรับคณิตศาสตร์ ซึ่งนอกจากจะได้อันดับต่ำสุดแล้วยังมีแนวโน้มที่ต้องได้รับการปรับปรุงอีกด้วย

ดังนั้น นอกจากจะเร่งในด้านปริมาณการจัดการศึกษาแล้ว กระทรวงศึกษาธิการ
ยังมีนโยบายที่จะปรับปรุงคุณภาพการศึกษา โดยจะปรับกระบวนการบริหารการจัดการศึกษาใหม่
พร้อมทั้งปรับปรุงประสิทธิภาพกลไกวิธีสอนและขีดความสามารถของบุคลากรผู้สอนด้วย

จากข้อมูลและเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาวิธีการจัด
ดำเนินงาน ปัญหาและข้อเสนอแนะต่าง ๆ ในการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนขยายโอกาส
ทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดเทศบาล 4 ด้าน ได้แก่

1. ด้านการวางแผน
2. ด้านการจัดบุคลากร
3. ด้านวิชาการ
4. ด้านการจัดสรรทรัพยากร

ทั้งนี้ เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุง พัฒนาการจัดการเรียนการสอนในระดับชั้น
มัธยมศึกษาตอนต้น ตามโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานในสังกัดเทศบาลให้มีคุณภาพ
และเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานการบริหารการศึกษาท้องถิ่นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษา การจัดดำเนินงานการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนโครงการขยาย
โอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดเทศบาล ด้านการวางแผน ด้านการจัดบุคลากร ด้านงานวิชาการ
และด้านการจัดสรรทรัพยากร
2. เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะ การจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนโครงการ
ขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดเทศบาลด้านการวางแผน ด้านการจัดบุคลากร
ด้านงานวิชาการ และด้านการจัดสรรทรัพยากร

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ เพื่อศึกษาการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดเทศบาลทั่วประเทศยกเว้นโรงเรียนในสังกัดเมืองพัทยา มีกลุ่มประชากร และขอบเขตของการศึกษาดังนี้

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน และครูระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดเทศบาล ตั้งแต่ปีการศึกษา 2534 - 2538 จำนวนโรงเรียน 120 โรงเรียน เทศบาล 97 แห่ง

2. การวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาการจัดการเรียนการสอนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดเทศบาล ตลอดจนศึกษาปัญหา และข้อเสนอแนะในด้านต่าง ๆ ดังนี้

- 2.1 ด้านการวางแผน
- 2.2 ด้านการจัดบุคลากร
- 2.3 ด้านวิชาการ
- 2.4 ด้านการจัดสรรทรัพยากร

ข้อตกลงเบื้องต้น

การสังเกตการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูจะไม่กระทบกระเทือนการเรียนการสอน เพราะผู้สังเกตไม่มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

การจัดการเรียนการสอน หมายถึง การปฏิบัติงานของผู้บริหารโรงเรียนและครูในโรงเรียนโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดเทศบาลเกี่ยวกับการเรียนการสอน 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการวางแผน 2) ด้านการจัดบุคลากร 3) ด้านวิชาการ 4) ด้านการจัดกิจกรรมทรัพยากร

การวางแผน หมายถึง การเตรียมการกำหนดทางเลือกนโยบายสำหรับปฏิบัติของโรงเรียนโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดเทศบาล เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ

การจัดบุคลากร หมายถึง การดำเนินการเกี่ยวกับการจัดครูเข้าสอนและการเตรียมความพร้อมให้แก่ครูที่สอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดเทศบาล

งานวิชาการ หมายถึง งานหรือกิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดขึ้นเพื่อสนับสนุนการเรียนการสอน ได้แก่ งานด้านหลักสูตร การเตรียมการสอน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การผลิตและการใช้สื่อการสอน การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร การนิเทศ การวัดและประเมินผลในโรงเรียนโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดเทศบาล

การจัดสรรทรัพยากร หมายถึง การดำเนินการเกี่ยวกับการจัดหรือจัดหางบประมาณอาคารสถานที่ วัสดุ ครุภัณฑ์ ของโรงเรียนโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดเทศบาล

โครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายถึง โครงการที่เปิดสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดเทศบาล ที่เปิดโอกาสให้นักเรียนที่มาจากครอบครัวที่ด้อยฐานะ และโอกาสทางเศรษฐกิจสังคมในเขตเทศบาล รวมทั้งบุคลากรของพนักงานในเขตเทศบาลได้มีโอกาสเรียนต่อในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นเพิ่มมากขึ้น เพื่อพัฒนาความพร้อมเข้าสู่ตลาดแรงงาน หรือ เป็นพื้นฐานที่จะศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น

โรงเรียนโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายถึง โรงเรียนประถมศึกษาสังกัดเทศบาล ที่เปิดสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ตามโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมีสำนักบริหารการศึกษาดำเนิน การจัดการศึกษาในปีการศึกษา 2538 รวมจำนวนเทศบาลทั้งสิ้น 97 แห่ง จำนวนโรงเรียน 120 โรงเรียน

ครู หมายถึง ครูประจำชั้น ครูวิชาการ หรือครูที่สอนวิชาสามัญหรือวิชาชีพในชั้น
มัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดเทศบาล

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ศึกษาเอกสาร วารสาร รายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนใน
โรงเรียนโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดเทศบาล
2. สร้างแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และแบบสังเกตการสอนของครู
3. นำแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ แบบสังเกต ให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน
ตรวจแก้ไขปรับปรุง สำนวน ภาษา ของข้อความให้เข้าใจง่าย ครอบคลุม เนื้อหา และสอดคล้อง
กับวัตถุประสงค์ที่จะศึกษา
4. นำแบบสอบถามไปใช้กับผู้บริหารโรงเรียน ที่ไม่ได้เป็นกลุ่มตัวอย่าง 2 โรงเรียน
ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 2 คน ครู จำนวน 10 คน นำแบบสัมภาษณ์ไปทดลองใช้กับ
ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 2 คน ครู จำนวน 4 คน และนำแบบสังเกตไปทดลองใช้กับครู
จำนวน 4 คน
5. นำแบบสอบถามไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง ผู้บริหารโรงเรียนในโรงเรียนโครงการ
ขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดเทศบาล จำนวน 120 คน และครูจำนวน 359 คน
จากโรงเรียน 120 โรงเรียน ใช้แบบสัมภาษณ์กับกลุ่มตัวอย่าง ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 18 คน ครู
จำนวน 36 คน และใช้แบบสังเกตการสอนของครู กับครู จำนวน 36 คน ในการสังเกตการสอน
ใช้เวลาครั้งละ 40 - 60 นาที
6. วิเคราะห์ข้อมูล โดยนำข้อมูลจากแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และแบบสังเกต
มาวิเคราะห์ โดยใช้วิธีแจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละ และจัดลำดับความสำคัญ
  - 1) ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามนำมาวิเคราะห์ด้วยการแจกแจงความถี่และคำนวณ
หาค่าร้อยละ พร้อมทั้งเสนอเป็นตารางประกอบคำบรรยาย
  - 2) นำข้อมูลที่เป็นปลายเปิดจากแบบสอบถาม นำเสนอการวิเคราะห์ข้อมูล
ด้วยการจัดลำดับความสำคัญ
  - 3) ข้อมูลที่ได้จากแบบสัมภาษณ์ เป็นคำถามแบบปลายเปิด นำเสนอผลการ
วิเคราะห์ด้วยการจัดลำดับความสำคัญ ประกอบการสรุปและอภิปรายผล โดยนำเสนอในรูปความเรียง

4) ข้อมูลที่ได้จากการสังเกต นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการแจกแจงความถี่และคำนวณค่าร้อยละ พร้อมทั้งเสนอตารางประกอบคำบรรยาย เพื่อประกอบการสรุปและอภิปรายผล

7. สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ข้อมูลในการแสวงหาวิธีการดำเนินการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดเทศบาล ที่เหมาะสมต่อไป
2. ได้ทราบถึงสภาพ และความต้องการของผู้บริหารโรงเรียน และครูที่สอนในโรงเรียนโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดเทศบาล เพื่อใช้เป็นแนวทางในการวางแผน การขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดเทศบาล
3. เพื่อให้ผู้บริหารโรงเรียน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดเทศบาล พิจารณานำข้อมูลที่ได้ไปพัฒนา และปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นให้มีประสิทธิภาพต่อไป

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย